

Dette Arbejde er udpræget *historisk*. Anm. synes, at en Række vigtige geografiske Forhold — Produktion af Raastoffer, Handel m. m. — er behandlet saa overfladisk og dilletantisk, at Spaniens Geopolitik næppe kan siges at være færdig behandlet. Paa den anden Side er den historiske Baggrund for det nuværende geografiske Milieu fremstillet med megen Klarhed og med et Overblik, som viser, at Forf. behersker denne Side af Emnet til Fuldkommenhed.

Alt kartografisk Materiale er laant, og et Produktionskort som Fig. 3 gør mere Skade end Gavn. Den kartografiske Fremstilling maa ikke nøjes med at angive Beliggenhed, men skal ogsaa anskueliggøre Betydning af de enkelte Mineomraader.

Johs. Humlum.

Otto Maull: Das Wesen der Geopolitik. 15×21 cm, 57 S., Hefte 1 af Serien: »Macht und Erde«, udgivet af Karl Haushofer og Ulrich Crämer. B. C. Teubner. Berlin und Leipzig.

Forfatteren sætter det som sin Hovedopgave at sætte Skel mellem Begreberne *politisk Geografi* og *Geopolitik*, og Fremstillingen bygger helt igennem paa den første Sætning i Haushofers Forord: „Beispiel ist mehr als Lehre“. Den politiske Geografi er Arbejdsmateriale for Geopolitikerens, og Geopolitik er anvendt politisk Geografi. Geopolitikerens er ikke Biolog, men Læge (for Staten!), han er ikke Geolog, men Bjergingeniør! Maull indrømmer dog, at denne Grænse endnu er mere teoretisk end praktisk, idet adskillige Geografer anvender de ovennævnte Udtryk i Flæng.

Johs. Humlum.

Weymann-Munck, Elisabeth: Fünen als Siedlungsraum. Siedlungsgeographie einer dänischen Landschaft. Berliner Geographische Arbeiten. H. 10. 118 S., 16×23 cm, 20 Fig. Stuttgart 1936.

Bogen er 1. bind af en „Kulturgeographie Fünens“ og efter forf.s udsagn et arbejde med det meget, næsten urørte bebyggelsesgeografiske stof, som landet rummer.

Efter en indledning om øens almindelige geografi og landskaber deles dens bebyggelsesgeografi i 4 hovedafsnit om gaardgrupper, enkeltgaarde, spredte huse og huskolonier. De 2 første er afgjort de ringeste, mens de sidste viser, at forf. forstaar som geograf at arbejde med moderne historisk og statistisk materiale.

Hun begynder med at ville finde den danske landsbys urform, men desværre gennemfører hun sin analyse paa alle landsbyer un-

der et, uanset om de f. eks. er -inge, -lev eller -torp byer. For hende er den primære bebyggelse altid fri og tilpasset landskabets natur, først ved den naturlige befolkningstilvækst og bøndernes „selbsttätige Regelung der Siedlungen“ fremkommer planmæssige vej- eller rundbyer. Fremstillingen tager intet hensyn til byernes forskellige oprindelsestid og brugsland eller betydningen af vekslende driftsformer, og den kender intet til den begyndende statsmagts interesse i landsbyen som maal for skat og ledingspligt. Forf. ser ligeledes bort fra, at gadebyens udseende snarere skyldes de dyrkede jordstykkers form (Henrik Larsen, 1918) og altsaa er et kulturprodukt end den fri tilpasning til naturen. Derfor bliver hendes resultat om „das ursprüngliche, ohne Plan gewordene Dorfbild“ som „das lose Nebeneinander und Gegenüber der Höfe an einem Weg“ uden positiv værdi for forstaaelsen af Danmarks ældste landsbyformer.

Baseret paa matriklen af 1688 har forf. udarbejdet en samlet oversigt over gaardantal og -størrelser, som hun mener stort set maa gælde ogsaa for vore dage, desværre uden kendskab til Johs. Steenstrups paavisning af sammenhæng mellem stednavneendelser og markareal (1895). Og først nu kommer stednavnene i brug. Med egne kort foretager forf. en bredt anlagt beskrivelse af deres fordeling i øens landskaber („Streben nach dem Wasser“), men bringer ingen væsentlige nye synspunkter ind i den opdykningshistorie, som paa samme maade tidligere er udledt for de fleste gamle danske provinser, og intet forsøg er gjort paa at se forbindelsen mellem bosættelsens og Danmarks almindelige historie.

Behandlingen af enkeltgaardene faar bedre sammenspillet mellem landskab og historie frem, vel fordi deres udvikling, især herregaardenes, er mindre indviklet og udførligere beskrevet end bondebyernes. Steenstrups og H. Larsens undersøgelser over aldersforholdet mellem enkeltgaard (ornum) og by er dog ikke nævnt, skønt de findes i litteraturlisten.

Man maa saaledes beklage, at forf. ikke fuldtud har udnyttet de forhaandenværende muligheder til at naa sit maal: som geograf „Licht in ein vorhistorisches Dunkel zu werfen“.

Sidste halvdel af bogen handler mest om husmandsbrugene. Forf. skildrer med god forstaaelse af de historiske forhold, hvordan den spredte udmarksbebyggelse efter udskiftningslovene og huskolonierne paa bedre jord efter 1899- og 1919-lovene fordeler sig i og præger landskaberne. Dernæst gør hun med prikkort rede for den samlede udbredelse af landbebyggelsens 3 hovedformer og giver en del indgaaende bedriftsanalyser af trafiknære og -fjerne byer

i Nordfyn paa grundlag af Odense og Assens Amters Vejviser 1931/33. Interessant er paavisningen af jernbaners og landevejes tendens til at forøge antallet af smaabrug, mens jernbanerne samtidig fremmer husmandsbrug med bierhverv. Vekselvirkningen mellem købstad og land bruges til at tegne et virkningsfuldt billede af Fyns omsætningsstruktur. Ved oplysninger fra mejerier, slagterier og de fynske privatbaner samt statistik om gartnerier, bygareal (øl) og smaabrug med bierhverv trækkes grænser for købstædernes indflydelsesomraader. Til slut viser 3 sognevis skraverede kort folketætheden 1769, 1850 og 1930, og udfra dem peges paa hovedlinierne i øens moderne bebyggelseshistorie.

Bogen er skrevet noget bredt og filosofisk, men dog ikke særlig tungt. Tiltalende er det, at danske betegnelser ofte anvendes uden forsøg paa fortyskning.

Trods sine svagheder vil Weymann-Muncks bog dog uden tvivl faa betydning for fremtidigt bebyggelsesgeografisk arbejde i Danmark. Vi har en del at lære af tysk „Siedlungsgeographie“ i dens forskellige udformninger, og derfor skulde dette rids af bogens indhold gerne vise, hvor den har sin værdi for os. Ved forf.s arbejde med ændringer og nydannelser i Fyns bebyggelse fra udskiftningslovene til o. 1930 er meget stof samlet og mange metoder anvendt, som vi her sikkert vilde have gavn af at sætte os ind i. Og med sit alsidige emnevalg og tydelige stræben efter de samlende synteser kan bogen ikke andet end virke inspirerende og opmuntrende til at tage flere og nye landomraader under behandling.

Jørgen Jessen.

Vore Fortidsminder. Arkæologisk Kort over Sydøst-Sjælland. 1:100,000. Udgivet af Geodætisk Institut og Nationalmuseet, 1937. Pris 2,50 Kr.

Denne Kortserie, hvoraf tidligere er udgivet Nordsjælland og Als—Sundeved, tilsigter at give en let overskuelig Oversigt over Beliggenheden af saadanne Fortidsminder, som kan ses uden særlig Vejledning og uden Gravning eller andre Opklaringsarbejder.

For Oldtidsmindernes Vedkommende drejer det sig altsaa først og fremmest om Høje, Dysser og Jættestuer, hvert Nummer ledsaget af en kort Beskrivelse. Fortegnelsen over historiske Mindesmærker omfatter bemærkelsesværdige Kirker (Arkitektur, Kalkmalerier, Monumenter etc.), Slotte, gamle Gaarde, Ruiner, Jordværker m. m.

Grundlaget for Kortet, som omfatter det sydøstlige Sjælland og Møen, er et normalt Kort i 1,100,000 i afdæmpet Tryk med Num-